

Sammenligning av innskuddspensjon og pensjon etter lov om tjenstepensjon (hybrid)

Rapport 2015 – 1

23.02.2015

Innhold

Sammendrag og konklusjoner.....	2
1 Bakgrunn og oppdrag.....	4
2 Forskjeller i regelverket for innskuddspensjon og hybrid.....	5
3 Forutsetninger for beregningene.....	7
4 Usikre pensjonsnivåer – pensjonsreguleringsfond og utfallsrom.....	11
5 Effekter av tilført dødelighetsarv.....	14
6 Effekter av fødselsår.....	16
7 Effekter av høyere premie for kvinner enn for menn.....	18
8 Effekter av forskjellig avkastning.....	21
9 Effekter av forskjellige lønnsprofiler.....	24
10 Effekter av forskjellig vekst i G.....	27
11 Effekter av forskjeller i antall opptjeningsår.....	28
12 Effekter ved forskjellige aldre for første pensjonsuttak.....	29
13 Effekter ved forskjellige premie-/innskuddssatser.....	30
14 Effekter ved bruk av «teknisk rente».....	32

Sammendrag og konklusjoner

I denne rapporten sammenliknes alderspensjon fra en innskuddspensjonsordning uten rentegaranti med alderspensjon fra en hybridpensjonsordning etter lov om tjenestepensjon med regulering av pensjonsbeholdningen ut fra alminnelig lønnsvekst og livsvarig utbetaling.

For å isolere effektene av dødelighetsarv, fødselsår, kjønn, avkastning, lønnsutvikling, G-vekst, antall opptjeningsår, alder ved pensjonsuttak og forskjellige innskudds-/premiesatser, er det antatt at avkastningen er lik i de to ordningene og at avkastningen i hybridordningen blir tilført reguleringsfond som i sin helhet går til pensjon ved pensjonsuttak. Det er videre antatt livsvarig utbetaling fra begge ordningene. Andre forskjeller mellom de to pensjonsordningene er nevnt i punkt 2.

Noen hovedkonklusjoner er:

- Dødelighetsarv gir litt høyere pensjon i hybridordningen enn i innskuddsordningen, og innbetalinger sent i livet får større effekt av dødelighetsarven enn innbetalinger tidlig i livet
- Forventet avkastning lavere enn G-vekst gir høyere pensjon i hybridordningen enn i innskuddsordningen
- Kvinner kommer langt bedre ut av å ha en hybridordning enn en innskuddsordning, mens forskjellen ikke er stor for menn

Beregninger viser at dødelighetsarv ikke gir vesentlige utslag i årlig pensjon fra hybridorden før 67 år, gitt at dødeligheten er helt etter forutsetningene i tariffen K2013. Men dødelighetsarv vil gjøre at pensjonen vil bli litt større i hybridordningen. Dødelighetsarven gir større utslag for eldre enn for yngre årskull ved uttak fra 67 år.

Dødelighetsarven øker også med alder. Dermed kan opptjening mot slutten av karrieren gi større forskjeller i årlig pensjon mellom hybridorden og innskuddspensjonsordningen enn opptjening tidlig i karrieren. For en person født i 1994 vil for eksempel opptjening til innskuddsordningen gi 0,93 prosent, tilsvarende 350 kroner (målt i dagens G) lavere pensjon enn hybridorden ved opptjening fra 60 år til 67 år, og 1,26 prosent, 525 kroner, lavere ved opptjening fra 63 år til 70 år. Like mange års opptjening gir altså forskjellig pensjon på grunn av dødelighetsarven avhengig av i hvilken alder opptjeningen skjer. For en person født i 1954 ville de tilsvarende forskjellene i årlig pensjon mellom innskuddspensjon og hybrid vært på 2,31 prosent (1 000 kroner) og 3,05 prosent (1 500 kroner).

Den største forskjellen i pensjon fra de to ordningene finner vi når avkastningen er lavere enn den garanterte reguleringen i hybridorden. I slike tilfeller kommer hybridorden naturlig nok spesielt godt ut. Forskjellen i årlig pensjon kan i henhold til våre beregninger utgjøre i overkant av 37 000 kroner for en mann og i overkant av 67 000 kroner for en kvinne, dersom disse er født i 1994, og den årlige avkastningen blir 2 prosent lavere enn den garanterte reguleringen i hybridorden.

Videre er det slik at siden kvinner ikke kompenseres i innskuddsordninger for at de forventes å leve lenger enn menn gjennom høyere premie/innskudd, mens de blir kompensert på denne måten i hybridordningen, kommer kvinnene langt bedre ut av å ha en hybridordning enn en innskuddsordning enn menn. Følgelig er det gjennomgående er langt større forskjeller i pensjon fra hybrid- og innskuddspensjonsordninger for kvinner enn for menn. For eksempel blir årlig pensjon fra innskuddspensjonsordningen ved opptjening fra 30 til 67 år og maksimale innskudds-/premiesatser, 15,9 prosent, tilsvarende 30 500 kroner, lavere enn pensjonen fra hybridordningen for en kvinne i standardeksempelet som er benyttet i denne rapporten. For en mann blir årlig pensjon fra innskuddspensjonsordningen i det samme standardeksempelet kun 1,84 prosent, 3 500 kroner, lavere enn i hybridordningen.

Lønnsutvikling vil kunne ha betydning for forskjeller i årlig pensjon i de to ordningene, men effekten ser ut til å være liten. Forskjellig vekst i G kan imidlertid ha betydning, men først og fremst når veksten sees i sammenheng med forventet avkastning, som nevnt over.

Forskjellen i årlig pensjon mellom hybridordningen og innskuddspensjonsordningen øker med lengden på opptjeningstiden. I beregningene her vil en opptjening fra 20 til 67 år gi 1,86 prosent, 4 000 kroner, høyere pensjon fra hybridordningen enn fra innskuddspensjonsordningen i standardeksempelet. Med opptjening fra 60 år vil forskjellen bare være på 0,93 prosent, 350 kroner.

Alder ved første pensjonsuttak kan også ha betydning for hvor mye mer pensjon hybridordningen gir. Dette har sammenheng med at tilførsel av dødelighetsarv har større effekt i eldre årsklasser. I standardeksempelet vil årlig pensjon være 1,15 prosent, 1 400 kroner, høyere i hybridordningen enn i innskuddsordningen ved uttak ved 62 år. Ved uttak ved 70 år, vil årlig pensjon være 2,46 prosent, 6 000 kroner, høyere i hybridordningen.

Årlig pensjon vil naturlig nok bli høyere jo høyere premie-/innskuddsprosentene er. Forskjellene i pensjon fra hybridordningen og innskuddspensjonsordningene påvirkes imidlertid ikke veldig mye av størrelsen på premie-/innskuddsprosentene.

I rapporten vises også effekter ved bruk av «teknisk rente» ved utmåling av årlig pensjon i hybridordningen og hvordan årlig pensjon utvikler seg for hybridordningen sammenlignet med en innskuddspensjon. Bruk av teknisk rente vil føre til at hybridordningen gir høyere pensjon i starten av uttaksperioden. Samtidig vil innskuddspensjonen kunne gi høyere pensjon senere i utbetalingsperioden på grunn av bedre regulering. Ved å velge kortere utbetalingsperiode enn livsvarig i innskuddspensjonsordningen vil innskuddspensjonsordningen likevel kunne gi mye høyere utbetaling enn hybridordningen i hele perioden innskuddspensjonen utbetales.

1 Bakgrunn og oppdrag

Fra 01.01.2014 ble det åpnet for en ny skattebegunstiget tjenstepensjonsordning som et supplement til de allerede eksisterende ytelsesordningene og innskuddsordningene. Den nye pensjonsordningen har hentet egenskaper fra begge disse ordningene, og den omtales derfor ofte som en «hybridpensjonsordning». Regelverket for den nye pensjonsordningen er gitt i lov om tjenstepensjon (tjenstepensjonsloven).

Actecan har fått i oppdrag av Akademikerne å lage en rapport som som på et overordnet nivå viser hvilke forskjeller det er mellom innskuddspensjonsordninger og hybridordninger. I denne rapporten beskrives en del forskjeller i regelverket, og det vises beregninger på pensjon fra de to pensjonsordningene gitt forskjellige forutsetninger om blant annet avkastning, lønnsvekst, startalder og uttaksalder.

2 Forskjeller i regelverket for innskuddspensjon og hybrid

I denne rapporten er det lagt hovedvekt på å beskrive *forskjeller* mellom innskuddspensjonsordninger og hybridordninger. Derfor beskrives ikke hele regelverket for innskuddspensjon og hybridorden her.

Det er en rekke forskjeller i regelverket for innskuddspensjon og regelverket for hybridordningen selv om det også er mange likheter. Enkelte hovedforskjeller som vil kunne påvirke pensjonsnivåene i de to versjonene av innskuddspensjonsordning og hybridordning som er vurdert i denne rapporten er angitt i Tabell 1.

Tabell 1 Hovedforskjeller mellom innskuddspensjonsordningen og hybridordningen som ligger til grunn for beregningene i rapporten

	<i>Hybrid</i>	<i>Innskuddspensjon</i>
<i>Utbetalingsperiode</i>	Livsvarig	Vist her som livsvarig, men vanligvis opphørende etter 10 år
<i>Hva skjer med kapitalen ved død</i>	Blir tilført andre forsikrede	Går til arvinger etter egne regler
<i>Levealdersjustering</i>	Ja, ved uttak	Nei (pga kort utbetalingsperiode)
<i>Lønnsregulering av kapitalen</i>	Ja, reguleringsfondet får tilført midler når avkastningen er høyere enn reguleringen, foretaket må betale inn om det ikke er nok i reguleringsfondet	Nei, regulering etter avkastning
<i>Avkastningsgaranti</i>	Garantert minst 0 %	Ingen avkastningsgaranti
<i>Premie/innskuddsnivå for kvinner</i>	17 % høyere enn for menn	Som for menn
<i>Individuelt investeringsvalg</i>	Nei	Ja

Det er også en rekke andre forskjeller mellom de to typene pensjonsordninger. I Tabell 2 er det listet opp enkelte forskjeller som påvirker pensjonen etter uttak.

Tabell 2 Enkelte forskjeller som påvirker nivåene på pensjon under utbetaling

	<i>Hybrid</i>	<i>Innskuddspensjon</i>
<i>Regulering i utbetalingsperioden</i>	Kan avtales som likt som i folketrygden	Etter avkastning fratrukket kostnader
<i>Håndtering av kostnader i utbetalingsperioden</i>	Foretaket betaler kostnader også i utbetalingsperioden	Kostnader går til fratrukk i avkastningen i utbetalingsperioden

Kostnader i utbetalingsperioden skal dekkes av foretaket i hybridorden. I innskuddspensjonsordninger skal pensjonisten betale kostnader i utbetalingsperioden. I realiteten vil disse kostnadene bli trukket fra avkastningen så lenge denne er positiv. Dersom de to ordningene

gir lik pensjon på uttakstidspunktet, så vil reguleringen (gitt samme forvaltning av pensjonsmidlene) dermed bli bedre i hybridene.

Lovgivningen er også forskjellig for de to pensjonsordningene på en rekke andre områder som ikke nødvendigvis påvirker størrelsen på pensjonen. For eksempel er det forskjeller i krav til informasjon i de to lovene, håndtering av kostnader for pensjonskapitalbevis og pensjonsbevis er noe forskjellig, lønndefinisjonene kan variere, m.m. Det er også slik at selvstendig næringsdrivende ikke kan opprette hybridordning, men kan betale innskudd til en innskuddspensjonsordning. Reglene for vedtak om det skal gis tilskudd fra arbeidstakerne, samt størrelsene på disse, er også forskjellig i de to pensjonslovene.

Når det gjelder regnskapsføring av pensjonsordningene har Regnskapsstiftelsen uttalt at hybridordninger med regulering av pensjonsbeholdningen etter lønnsvekst skal regnskapsføres som ytelsesordning, ikke som innskuddsordning. Hvilke faktiske effekter dette vil kunne få i regnskap og balanse for det enkelte foretak, er imidlertid ennå ikke vurdert.

3 Forutsetninger for beregningene

Det kan gjøres uendelig mange forskjellige beregninger for å vurdere innskuddspensjonsordningen opp mot hybridordningen. Hybridordningen kan utformes helt som en innskuddspensjonsordning med unntak av den har dødelighetsarv og at minste utbetalingstid må settes til 80 år og ikke 77 år, som i en innskuddspensjonsordning. Denne varianten av hybridordningen er det ikke tatt inn beregninger på i denne rapporten.

Den hybridordningen som vurderes her er en ordning der det gis livsvarig utbetaling, samt regulering av pensjonsbeholdningen før pensjonsuttak lik alminnelig lønnsvekst, det vil si veksten i G. Det er forutsatt at avkastning ut over dette blir tilført reguleringsfondet. Det er dermed ikke individuelt investeringsvalg. Personer som tar ut pensjon skal få tilført en andel av reguleringsfondet. De fleste figurene i rapporten viser pensjon fra hybridordningen med reguleringsfondet.

I tråd med uttalelser fra Finanstilsynet¹, er det gjennomgående lagt til grunn at det betales 17 prosent høyere premie for kvinner enn for menn i hybridordningen. De to livselskapene som p.t. tilbyr hybridpensjon ligger på et nivå på om lag 15,5 prosent høyere premie for kvinner enn for menn. Effekten av å legge til grunn 15,5 prosent høyere premie for kvinner i stedet for 17 prosent høyere premie er illustrert i punkt 7.

Den innskuddspensjonsordningen som vurderes er en ordning med fritt investeringsvalg for den enkelte, uten noen garanti for avkastning eller utviklingen av verdien på kapitalen, og den enkelte velger selv utbetalingsperiode ved uttak.

For å isolere effektene av forskjellig kjønn, fødselsår, opptjeningstid, avkastning m.m., er det antatt at avkastningen i hybridordningen blir tilført reguleringsfond som i sin helhet går til pensjon ved pensjonsuttak.

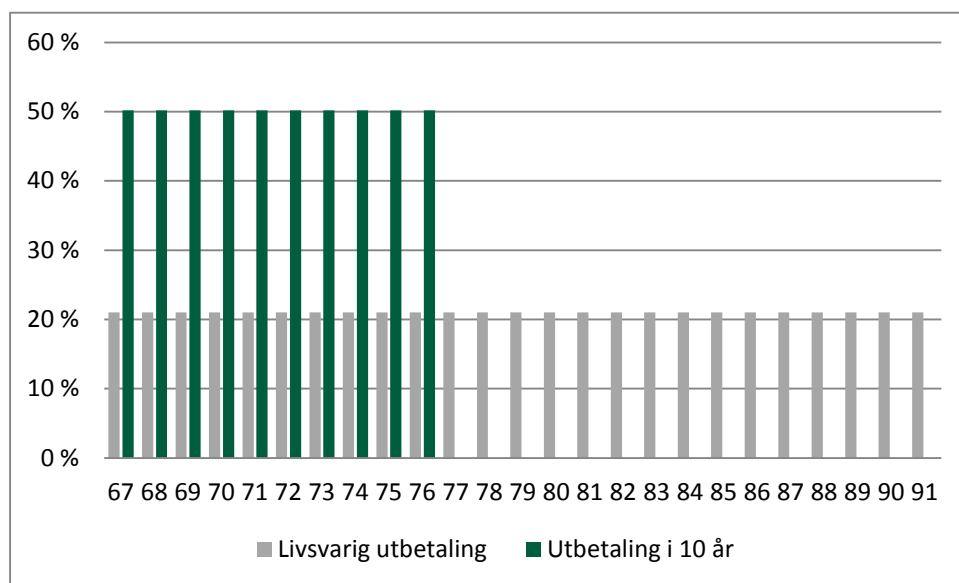
Det er flere grunner til at de to pensjonsordningene vil gi ulike pensjonsnivåer. De viktigste er håndteringen av dødelighetsarv i opptjeningsperioden og om det betales ulik premie for kvinner og menn ut fra forventet levetid, samt om det gis en garanti for pensjonsnivået og avkastning/regulering. Videre vil det ha effekt om avkastningen forventes å være høyere eller lavere enn G-reguleringen.

Videre kan utbetalingsperioden være svært forskjellig. For å gi sammenlignbare tall for de to pensjonsordningene er det valgt samme utbetalingsperiode for begge ordninger. Utbetalingsperioden er basert på forventet gjenstående levetid i henhold til K2013 for det aktuelle årskullet på tidspunkt for pensjonsuttak.

¹ Høringsnotat fra Finanstilsynet 07.01.2013 «Høringsnotat – håndtering av levealdersrisiko i privat tjenestepensjonsforsikring ut fra forsikringstekniske beregningsgrunnlag»

Alternativt kunne beskrivelsen vist utbetaling fra innskuddspensjonsordningen i minst 10 år og minst til 77 år. Dette ville gitt en langt høyere årlig pensjon, men verdien av pensjonen ville da ikke bli synliggjort på samme måte. Figur 1 viser et eksempel på hvor stor forskjellen i årlig pensjon ved pensjonsuttak blir for en mann født i 1994 og med en gitt pensjonskapital ved 67 år, avhengig av om det forutsettes livsvarig eller 10 års utbetaling fra innskuddspensjonsordningen.

Figur 1 Årlig pensjon fra innskuddspensjon fra 67 år med henholdsvis livsvarig og 10 års utbetaling

Forutsetninger: Eksempelberegning for mann født i 1994 som har forventet levealder 23,9 år ved 67 år, øvrige forutsetninger som i Tabell 2

Som det fremgår av figuren vil årlig pensjon ved 10 års utbetaling være mer enn dobbelt så stor som ved livsvarig utbetaling. På den annen side vil det ikke bli utbetalt noe som helst etter 77 år.

En annen alternativ sammenligning av livsvarige og opphørende pensjoner kunne vært å vise utbetaling i en tidsbegrenset periode, og samtidig oppgitt forventet kontantverdi av pensjon på utbetalingstidspunktet og sammenlignet dette med tilsvarende verdi for hybrididen.

I hybrididen avhenger verdien av pensjonsordningen for den enkelte av om vedkommende lever kortere eller lengre enn forventet levetid. De som lever kort får naturligvis mindre utbetalt fra ordningen enn de som lever lenge. Det er imidlertid vanskelig å synliggjøre alle varianter av tapt pensjon ved dødsfall før forventet gjennomsnittlig levetid, og økt samlet pensjon dersom vedkommende lever lenger enn gjennomsnittet.

I de fleste beregningene er årlig pensjon beregnet ut fra en lønnsprofil for en typisk akademiker i privat sektor. Denne profilen bygger på data Actecan har fått fra Tekna. Økningen i lønn gjennom karrieren er angitt i Tabell 3.

Tabell 3 Lønnsutvikling akademiker i privat sektor

Startlønn	5,5 G
Årlig lønnsvekst til og med fylte 40 år	8,25 %
Årlig lønnsvekst 41 - 50 år	5,70 %
Årlig lønnsvekst 51 - 60 år	4,40 %
Årlig lønnsvekst 61 - 67 år	3,60 %

Forutsetninger: Årlig vekst i G 4,0 %

Det er kun foretatt beregninger ut fra to årskull, nemlig 1954-årskullet som er 60 år i 2014 og 1994-årskullet som er 20 år i 2014. Det forutsettes at beregninger på disse årskullene vil gi et bra bilde av pensjonen for de som i dag er i arbeidsstyrken, siden de fleste av disse er født i perioden 1954-1994.

For alle beregningene forutsettes det innbetaling fra første krone og knekkpunkt på 7,1 G.

For å illustrere hvordan variasjon i ulike forutsetninger påvirker de beregnede pensjonsnivåene er det i denne rapporten tatt utgangspunkt et eksempel med forutsetninger som angitt i Tabell 4.

Tabell 4 Forutsetninger for standardeksempel

Premie-/innskuddssatser	7 % av inntekt mellom 0 og 7,1 G og 25,1 % av inntekt mellom 7,1 og 12 G
Lønnsvekst	Akademikerlønnsvekst
Årlig G-vekst	4,0 % (basert på 2,5 % prisvekst og arbeidsproduktivitet på 1,75, jf. perspektivmeldingen, nedrundet)
Årlig avkastning	5,99 % (dette tilsvarer en investeringsportefølje med aksjeandel på 50 % frem til pensjonsalder i Finans Norges «Avtale om avkastningsprognoser» 11.09.2014)
Regulering under opptjening	<u>Hybrid:</u> Reguleres i takt med G, pensjonsreguleringsfond tilfaller pensjonsbeholdningen ved pensjonsuttak <u>Innskuddspensjon:</u> Reguleres i takt med avkastning
Startalder	30 år
Uttaksalder	67 år
Fødselsår	1994
Kjønn	Mann

Som det fremgår av Tabell 4 legges det til grunn lik forventet avkastning i hybrid og innskuddsordningen. Det kan diskuteres om dette er en rimelig forutsetning når det samtidig er antatt at hybrid har livsvarig utbetaling, regulering av pensjonsbeholdningen før pensjonsuttak i takt med G, og at ordningen ikke har individuelt investeringsvalg. Pensjonsinnretningen vil da måtte garantere 0 prosent avkastning, og vil stå for forvaltningen av kapitalen. Det må trolig forventes at dette vil føre til en langt mer forsiktig investerings-

strategi enn det som p.t. anbefales som en moderat portefølje ved individuelt investeringsvalg, som gjerne er på 50 prosent i aksjer. I så fall vil også forventet avkastning bli lavere i hybridene enn i innskuddspensjonsordningen.

Når det likevel er valgt å ta utgangspunkt i at avkastningen som hovedregel blir lik i de to ordningene er det for lettere å kunne isolere effektene av endringer i andre forutsetninger som analyseres i rapporten. Et eksempel på effekten av lavere forventet avkastning i hybridene enn innskuddspensjonsordningen er gitt i punkt 8.

For å avdekke hva som gjør at det oppstår forskjeller mellom hybridene og innskuddspensjonsordninger kunne et uendelig antall av effekter vært målt. Bak denne rapporten ligger det i overkant av 1 400 beregninger med ulike forutsetninger for personer født i 1954 og 1994. I punkt 5 til 13 illustreres det hvordan forskjellige endringer i forutsetningene i Tabell 4 påvirker pensjonsnivåene ved å vise enkelte effekter av:

- Dødelighetsarv
- Fødselsår
- Kjønn
- Avkastningsnivå
- Forskjellige lønnsbaner
- Nivå på G-vekst
- Antall opptjeningsår
- Alder for første pensjonsuttak
- Premienivå
- Bruk av «teknisk rente» for å beregne pensjon

For å gjøre de to pensjonsordningene sammenlignbare er det antatt av pensjonsregulering i hybridordningen og tilførsel av avkastning i innskuddspensjonsordningen skjer til samme tid.

Det kan tenkes flere ulike metoder for å måle hvor store forskjeller det er mellom forventet pensjon fra en hybrid- og en innskuddspensjonsordning. Siden hovedhensikten med rapporten er å illustrere ulikheter mellom hybridordningen og innskuddspensjon, er det valgt å fokusere på hvor mye høyere eller lavere pensjonen fra hybridordningen vil bli sammenliknet med innskuddspensjonsordningen under ulike forutsetninger. Derfor vises det tall for hvor stor differansen i pensjon fra de to ordningene er målt i prosent av forventet pensjon fra hybridordningen (inklusive reguleringsfondet) i figurene her.

Et alternativ, som i større grad ville illustrert forskjellen i utbetalte pensjonskroner, kunne vært å måle hvor stor forskjellen er målt i prosent av sluttlønn. Slike forskjeller er beskrevet tekstlig en del steder i rapporten.

4 Usikre pensjonsnivåer – pensjonsreguleringsfond og utfallsrom

Som omtalt over vurderes i denne rapporten en hybridordning der det er antatt en garantert regulering før pensjonsuttak lik alminnelig lønnsvekst, det vil si veksten i G. I en slik ordning vil medlemmene være sikret en pensjon på en viss størrelse. I tillegg vil medlemmene ha krav på en forholdsmessig andel av reguleringsfondet ved pensjonsuttak. Om det er midler i dette fondet til fordeling ved pensjonsuttak avhenger blant annet av oppnådd avkastning i opptjeningsperioden.

I innskuddspensjonsordningen det sammenliknes med, er det antatt fritt investeringsvalg for den enkelte, det vil si at medlemmene ikke har noen garanti for avkastning eller utviklingen av verdien på kapitalen.

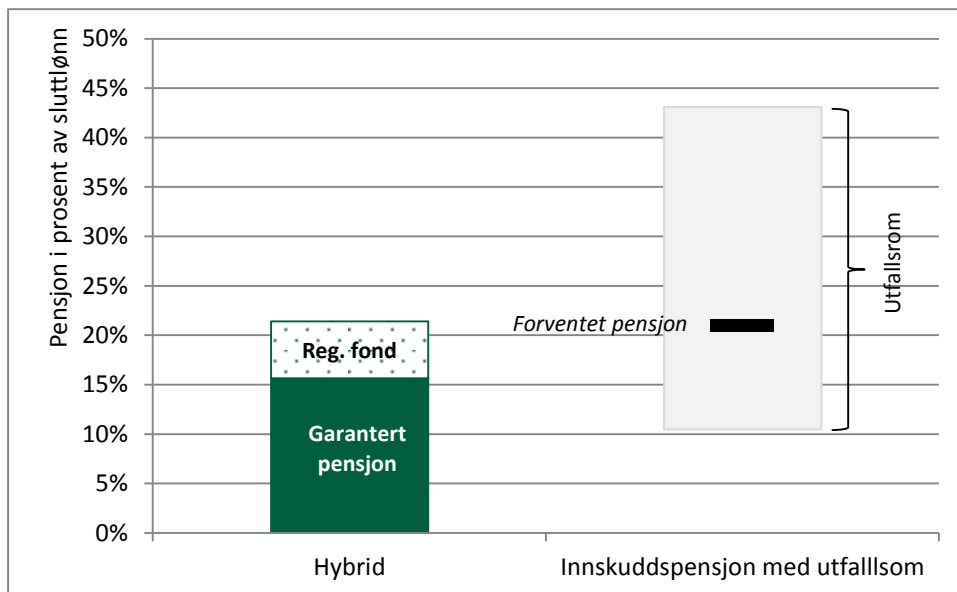
Dette betyr at hverken for hybridene eller for innskuddspensjonsordningen er det mulig å si sikkert akkurat hvor stor pensjonen blir. Nivået på pensjon fra begge ordningene som sammenliknes i denne rapporten avhenger dermed blant annet av avkastningen. Dermed kan det stilles spørsmål ved hvilke forventete pensjonsnivåer som skal sammenliknes.

Finans Norge har laget en bransjeavtale om hvilke forutsetninger livselskapene skal legge til grunn når de skal beregne prognoser på forventet avkastning på pensjonskapitalen (og dermed årlig pensjon). I henhold til denne avtalen skal det dessuten, i tillegg til et nivå på forventet pensjonskapitalen, beregnes et såkalt «utfallsrom». Utfallsrommet skal vise en øvre og nedre «grense» på hvor høy eller lav pensjonskapitalen forventningsmessig kan bli med ca. 95 prosent sannsynlighet, gitt forutsetninger om usikkerhet ved forvaltning av ulike typer aktiva. På denne måten vil beregninger foretatt i henhold til denne avtalen illustrere usikkerheten knyttet til innskuddspensjonsordninger. Hverken den øvre eller den nedre grensen definerer imidlertid et garantert pensjonsnivå.

Figur 2 viser beregnet hybridpensjon inklusive andel av reguleringsfond og innskuddspensjon med utfallsrom ved 67 år, med forutsetningene om karriere, avkastning, mv. som er beskrevet i Tabell 4. Utfallsrommet i søylen for innskuddspensjon viser en nedre og øvre «grense» hvor stor pensjonen vil bli med 95 prosent sannsynlighet. Dette betyr at det er 2,5 prosent sannsynlighet for å få en pensjon som er lavere enn den nedre grensen og 2,5 prosten sannsynlighet for å få en pensjon som er høyere enn den øvre grensen.

Figuren viser videre at det kun er en del av hybridpensjonen som er garantert. Dette skyldes at det er usikkerhet knyttet til hvor stort reguleringsfondet vil kunne være ved pensjonsuttak, på samme måte som avkastningen i en innskuddspensjonsordning er usikker. Innskuddspensjonen vil ikke ha noen garantert del.

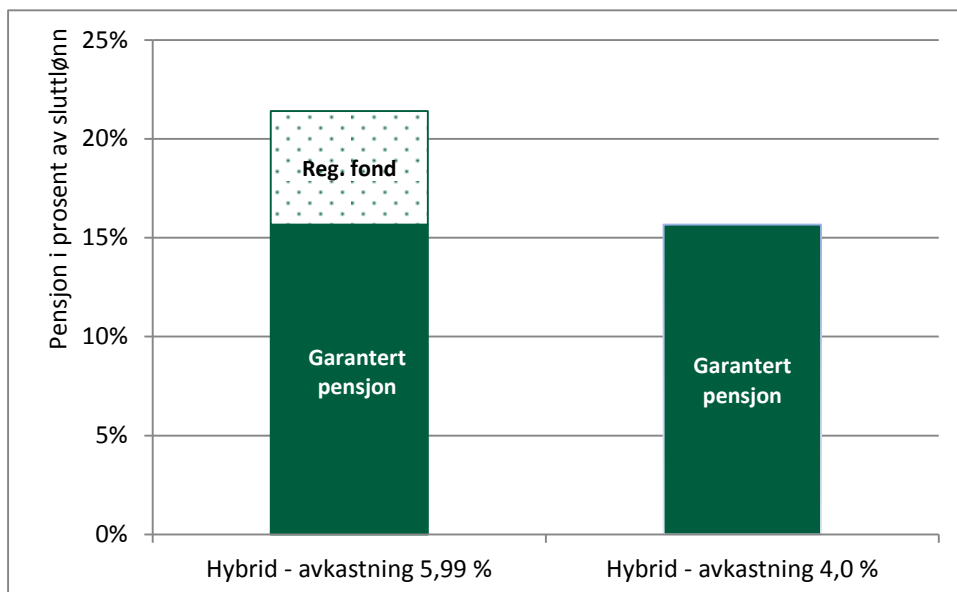
Figur 2 Årlig pensjon fra hybrid med reguleringsfond og innskuddspensjon med utfallsrom

Forutsetninger: Som angitt i Tabell 2, utfallsrom beregnet ihht Finans Norges «Avtale om avkastningsprognoser» med aksjeandel på 50 % frem til pensjonsalder (gir årlig avkastning på 5,99 %) og G-vekst på 4 %

Som omtalt over avhenger størrelsen på pensjonen fra hybridene av om det er midler i reguleringsfondet når pensjonen skal utbetales. Dersom den årlige avkastningen er akkurat like høy eller lavere enn G-reguleringen, vil dette fondet være lik 0. Figur 3 viser hvordan pensjonsnivå og sammensetning av hybridpensjonen endres dersom avkastningen er 4 prosent i stedet for 5,99 prosent (som antatt i Figur 2).

Figur 3 Årlig pensjon fra hybridordning med ulik avkastning

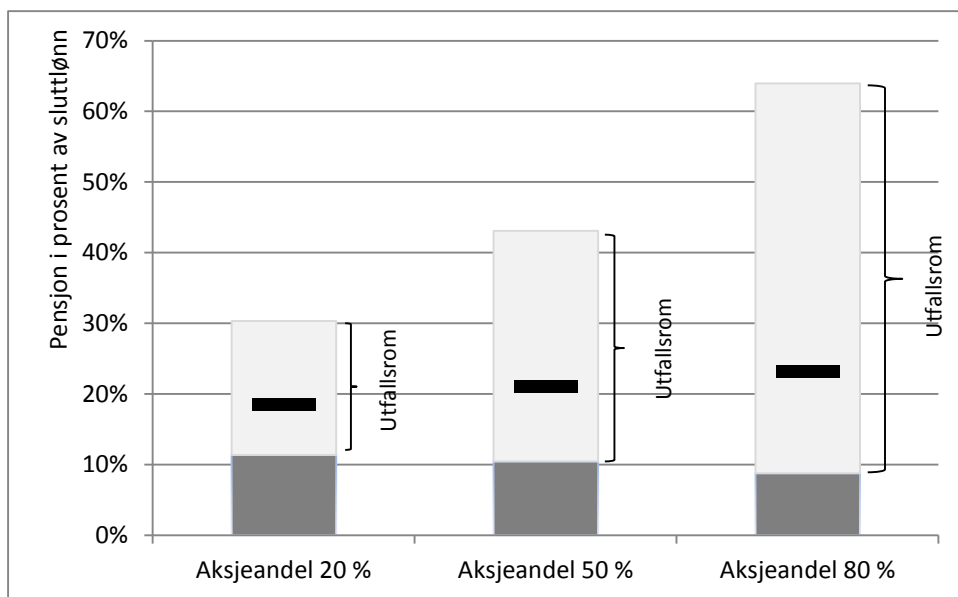

Forutsetninger: Begge stolper som i Figur 2, dvs. med årlig G-vekst på 4 %, men høyre stolpe har årlig avkastning på 4 %

Størrelsen på utfallsrommet avhenger av hvilken aktivasammensetning det forutsettes at den investerte pensjonskapitalen har. I tillegg påvirkes utfallsrommet av forutsetninger om risiko ved plassering i ulike typer aktiva. I alle beregninger som vises i denne rapporten benyttes samme risikoforutsetninger og avkastningsforventninger for forskjellige investeringsklasser som i Finans Norges «Avtale om avkastningsprognoser» pr. september 2014.

Figur 4 viser at dersom det antas en aksjeandel i investeringsporteføljen på 80 prosent i stedet for 50 prosent som ble lagt til grunn for innskuddspensjonen i Figur 2, øker størrelsen på utfallsrommet betraktelig. Økt risiko gjennom en høyere aksjeandel fører dermed til både økt øvre grense og redusert nedre grensen for mulig forventet størrelse på pensjonen. Samtidig øker forventet pensjon noe, men langt mindre enn økningen i utfallsrommet. Dersom aksjeandelen reduseres til 20 prosent reduseres derimot størrelsen på utfallsrommet betraktelig. Også forventet pensjon reduseres noe.

Figur 4 Forventet pensjon og utfallsrom fra innskuddsordning med ulik forutsetning om aksjeandel i investeringsporteføljen

Forutsetninger: Som i Figur 2, bortsett fra aksjeandelene

5 Effekter av tilført dødelighetsarv

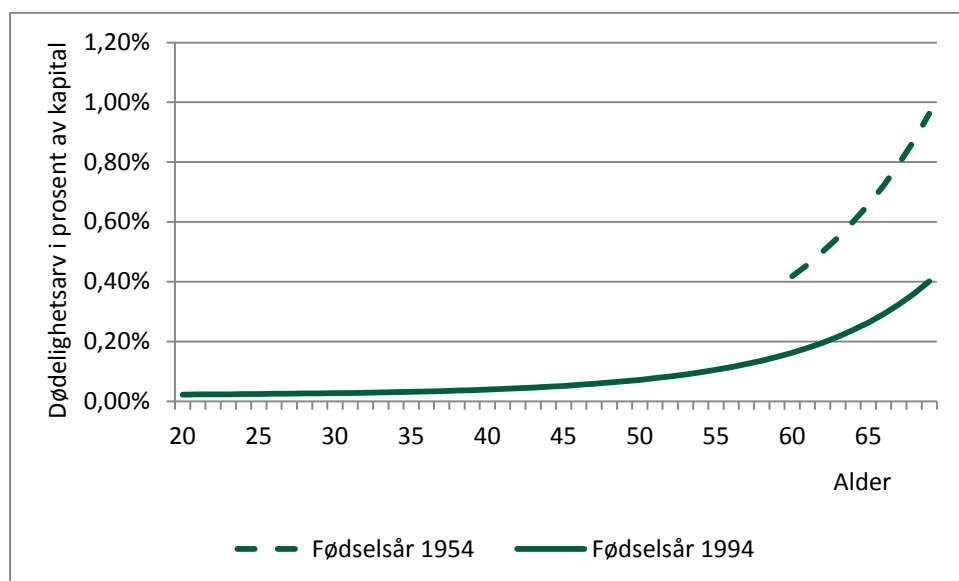
I innskuddspensjonsordningen vil pensjonskapitalen tilfalle etterlatte ved dødsfall. Pensjonskapitalen skal først og fremst sikre barn av avdøde en pensjon, dernest kan ektefelle/samboer sikres pensjon.

I hybridordningen vil pensjonsbeholdningen tilfalle forsikringskollektivet ved dødsfall. Hvert år vil pensjonsbeholdningen fra de som dør bli tilført pensjonsbeholdningen til de som fortsatt er i live. På den måten er det mulig å sikre pensjon livsvarig, uansett om en person lever kortere eller lenger enn gjennomsnittet.

Før pensjonsuttak vil dødelighetsarven bli tilført pensjonsbeholdningen og danne grunnlag for økt pensjon. Det er *reell* dødelighetsarv som skal fordeles og tilføres den enkelte. Det betyr at tilført dødelighetsarv kan være avhengig av om det i det hele tatt har skjedd noen dødsfall det enkelte året, og hvor stor pensjonsbeholdning som var knyttet til de avdøde. Dette betyr at dødelighetsarven, særlig i små ordninger, vil kunne variere mye fra år til år. Den kan være lik null i mange år dersom det ikke er noen aktive medlemmer som dør, og den kan bli svært høy dersom det er en eller flere personer med mye opptjent kapital som dør i en ordning med få medlemmer. Når det skal lages prognoser på pensjonsnivå på hybrididen kunne det vært vurdert forskjellige tilføringsnivåer det enkelte år.

For enkelhets skyld antas det her at dødelighetsarven som hvert år tilføres er lik den antatte i dødelighetsgrunnlaget K2013 angitt fra Finanstilsynet til bruk i kollektiv pensjonsforsikring. Dette dødelighetsgrunnlaget forutsetter at dødeligheten er forskjellig for forskjellige årskull. Figur 5 viser forskjellen i nivå på tilført dødelighetsarv for menn født i 1954 og 1994.

Figur 5 Tilført dødelighetsarv i prosent av kapital ved ulike aldre, 1954 og 1994-kullet

Forutsetninger: Dødelighetsgrunnlaget K2013 er benyttet

Beregningene viser at siden hybridene tilføres dødelighetsarv, blir pensjonen fra denne ordningen alltid høyere enn innskuddspensjon. For menn er årlig pensjon fra innskuddsordningen minst 0,2 prosent lavere enn hybridpensjonen, mens den for kvinner er minst 14,7 prosent lavere. Effekten av dødelighetsarv er imidlertid lik mellom kvinner og menn. Grunnen til at det er så stor forskjell for menn og kvinner er derfor først og fremst at det betales høyere premie for kvinner enn for menn i hybridordningen, mens premiene i innskuddspensjonsordningen er like.

For en person født i 1994 vil årlig pensjon fra innskuddsordningen bli 0,93 prosent lavere enn pensjon fra hybridordningen dersom opptjeningen er fra 60 år til 67 år. Er opptjeningen i stedet fra 63 år til 70 år, altså i like mange år, men ved en senere alder, blir innskuddspensjonen 1,26 prosent lavere. I kroner tilsvarer dette at innskuddspensjonen blir henholdsvis 350 og 525 kroner lavere enn pensjonen fra hybridordningen.

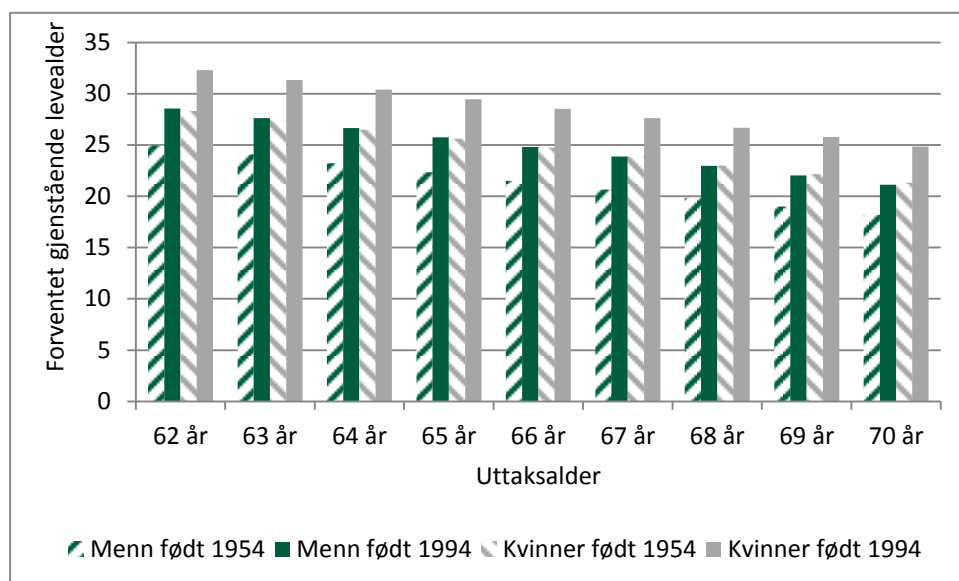
Dersom det var regnet på en person født i 1954 i stedet for i 1994, ville forskjellene mellom innskuddspensjon og hybridpensjon vært større. Ved opptjening fra 60 til 67 år ville hybridpensjonen vært 2,31 prosent høyere enn innskuddspensjonen, mens forskjellen ved opptjening fra 63 til 70 år ville vært på 3,05 prosent. I kroner tilsvarer dette at innskuddspensjonen blir henholdsvis 1 000 og 1 500 kroner lavere enn pensjonen fra hybridene.

6 Effekter av fødselsår

Størrelsen på pensjon både fra innskuddspensjonsordningen og pensjon fra hybridene vil variere avhengig av fødselsår. Innskuddspensjonen vil variere fordi årlig pensjon i beregningene som beskrives i denne rapporten avhenger av forventet gjenstående levealder ved pensjonsuttak, som varierer mellom årskull. Pensjonen fra hybridene vil i tillegg variere mellom årskullene fordi tilført dødelighetsarv i henhold til dødelighetsgrunnlaget K2013 avhenger av fødselsår som vist i Figur 5.

Figur 6 viser forventete gjenstående levealder for kvinner og menn i 1994-kullet ved ulike uttaksaldere. Figuren viser at menn født i 1994 har mellom 3 og 3,6 år lengre forventet levetid avhengig av uttaksalder enn menn født i 1954. For kvinner er økningen i forventet levealder mellom 3,5 og 4 år for de samme årskullene.

Figur 6 Forventet gjenstående levealder ved ulike uttaksaldere for kvinner og menn født i 1954 og 1994

Forutsetninger: Dødelighetsgrunnlaget K2013 er benyttet, fødselsår 1994

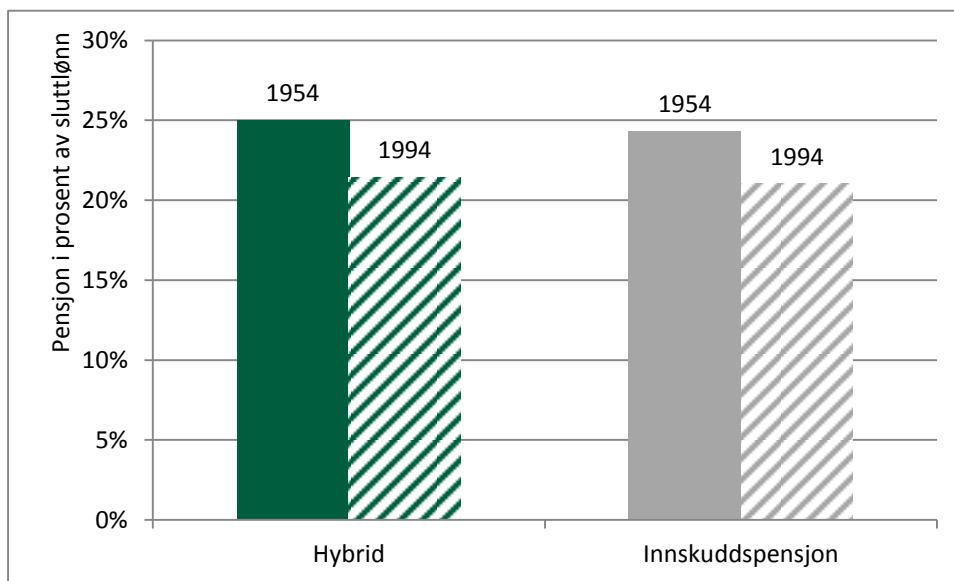
Figur 7 viser beregnet pensjon fra hybridene og innskuddsordningen for en mann født i henholdsvis 1954 og 1994. Figuren viser at pensjonen blir lavere fra begge pensjonsordningene for de yngste. Dette skyldes først og fremst at yngre har lenger forventet levealder enn eldre. Siden de yngste vil få tilført mindre dødelighetsarv i opptjeningsperioden enn de eldste, blir imidlertid reduksjonen i pensjon større i hybridene enn i innskuddspensjonsordningen.

Ved uttak fra 67 år blir hybridpensjonen i dette tilfellet 3,56 prosent målt i prosent av sluttlønn lavere for en mann født i 1994 sammenliknet med en mann født i 1954. Dette tilsvarer en årlig reduksjon i pensjon på 31 500 kroner. Tilsvarende reduseres innskuddspensjonen med 3,28 prosent målt i prosent av sluttlønn for en mann født i 1994 sammenliknet med

innskuddspensjonen til en mann født i 1954. Dette gir en årlig reduksjon i innskuddspensjon på 29 100 kroner.

Reduksjonen er størst i hybridpensjonsordningen siden denne pensjonen reduseres både på grunn av økt forventet levealder fra 67 år, og fordi dødeligheten frem til 67 år (og dermed tildelt dødelighetsarv) er redusert.

Figur 7 Årlig pensjon fra hybrid og innskuddsordning til personer i ulike fødselsår og uttak ved 67 år

Forutsetninger: Som angitt i Tabell 2. Fødselsår 1994 og 1954.

Dersom det antas at innskuddspensjonen tas ut over en kortere periode, vil tiden uten pensjon bli lengre for yngre årskull enn eldre dersom uttaket skjer i samme alder. Samtidig vil årlig utbetaling fra innskuddspensjonsordningen bli høyere de årene den utbetales.

Som vist i punkt 12 vil alder for pensjonsuttak ha betydning for forskjellen i årlig pensjon mellom hybridordningen og innskuddspensjonsordningen. Dersom yngre venter med å ta ut pensjon for å kompensere for levealdersjusteringen, vil tilført dødelighetsarv få større betydning for disse årskullene enn ellers.

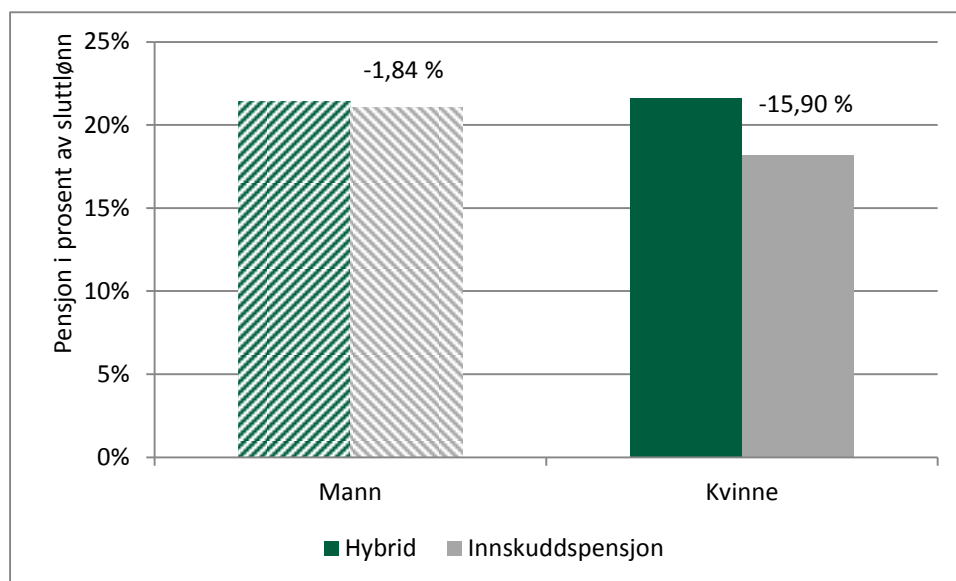
7 Effekter av høyere premie for kvinner enn for menn

Som omtalt i punkt 2 skal det betales høyere premie for kvinner enn menn i hybridordningen. Dette skyldes at kvinner har høyere forventet gjenstående levealder når de tar ut pensjon.

I innskuddspensjonsordninger får ikke kvinner kompensert for at de forventes å være pensjonister lenger enn menn. Dermed fører kombinasjonen av høyere premie for kvinner og lengre forventet utbetalingsperiode for kvinner til at det er langt større forskjeller i pensjon mellom hybrid- og innskuddspensjonsordninger for kvinner enn for menn.

I eksempelet i Figur 8 blir pensjonen for menn fra en innskuddspensjonsordning 1,84 prosent lavere enn pensjonen fra en hybridordning, som vist ved tallet over den grå søylen til venstre i figuren. Dette tilsvarer i dette eksempelet at årlig pensjon fra innskuddsordningen blir om 3 500 kroner lavere enn hybridpensjonen målt i dagens kroneverdi. For mennene skyldes denne forskjellen mellom ordningene som omtalt over at det tilføres dødelighetsarv kun i hybridordningen.

Figur 8 Årlig pensjon fra hybridordningen og innskuddspensjon for kvinner og menn

Forutsetninger: Det skraverte søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2, for søyleparet «Kvinne» er det lagt til grunn 17 % høyere årlig premie i hybridordningen og forventet gjenstående levetid for kvinne.

Kvinner er forutsatt å få 17 prosent høyere pensjonspremie i hybridordningen enn i innskuddspensjonsordningen. Samtidig forventes de altså å leve lenger, slik at pensjonskapitalen på utbetalingstidspunktet skal fordeles over flere år som pensjonist. Siden det er forutsatt at kapitalen i innskuddspensjonsordningen skal fordeles over forventet gjenstående levetid, innebærer dette som vist i Figur 8 at den årlige utbetalte innskuddspensjonen blir *lavere* for kvinner enn for menn.

Den samlede effekten av høyere premie og høyere forventet levealder for kvinner, er som vist i figuren at kvinner vil få hele 15,9 prosent lavere pensjon fra en innskuddspensjonsordning enn fra hybridordningen. Dette tilsvarer i dette eksempelet at årlig pensjon fra innskuddsordningen er om lag 30 500 kroner lavere enn hybridpensjonen målt i dagens kroneverdi. Grunnen til at kvinner kommer så vidt mye dårligere ut av å ha en innskuddspensjonsordning enn menn, er derfor først og fremst at kvinner *ikke* kompenseres for høyere forventet levealder gjennom høyere innskudd i innskuddspensjonsordninger.

Figuren viser også at kvinner og menn i dette eksempelet får om lag like høy pensjon fra hybridordningen (kvinner får om lag 1 % høyere pensjon enn menn). Dette betyr at den høyere premien for kvinner langt på vei utlikner forskjellen i forventet gjenstående levetid mellom kjønnene, slik at kvinner vil få om lag like mye utbetalt i årlig pensjon fra hybridordningen selv om de skal få utbetalt pensjonen i flere år enn menn.

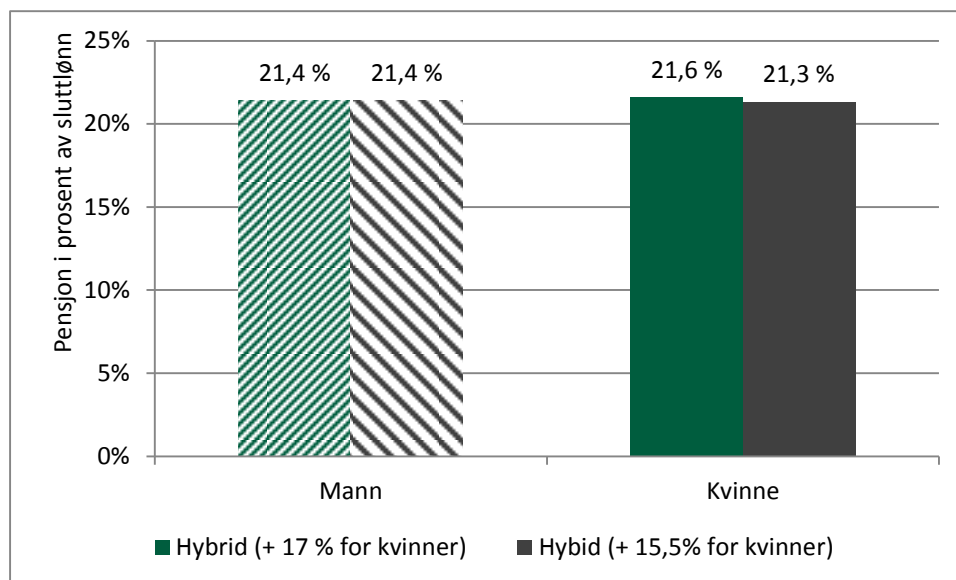
Med andre forutsetninger enn de som ligger til grunn for Figur 8 kan imidlertid forskjellene i pensjon fra hybridordningen til kvinner og menn bli større. I de aller fleste eksemplene det er regnet på i arbeidet med denne rapporten, får kvinner høyere pensjon enn menn. Forskjellene er størst når avkastningen er dårligere enn G-veksten, siden den ekstra premien som innbetales for kvinner da får større betydning for pensjonsnivået enn ellers. Med innskudd på 2 prosent av lønn, startalder 20 år og uttaksalder 62 år, viser beregningene at kvinner kan få hele 17 prosent høyere pensjon enn menn. Måles forskjellen i kroner er forskjellen riktignok ikke så stor, kun 0,36 prosent av sluttlønn.

Menn kommer generelt best ut når avkastningen er høyere enn lønnsveksten. De får likevel maksimalt 1 prosent høyere pensjon enn kvinner i alle eksemplene som er vurdert i forbindelse med utarbeidelsen av denne rapporten.

Som omtalt i punkt 3 har livselskapene som p.t. tilbyr hybridpensjon beregnet at kvinner bør ha om lag 15,5 prosent høyere premie enn menn for å få samme pensjon ved 67 år, og ikke 17 prosent som Finanstilsynet la til grunn. Figur 9 viser hvordan en slik forutsetning vil påvirke beregnet pensjon fra hybridordningen. Tallene over søylene viser pensjon i prosent av sluttlønn.

Figuren viser at forventet pensjon for kvinner i dette eksempelet vil bli 0,3 prosentpoeng lavere dersom premien for kvinner blir 15,5 prosent høyere enn premien for menn i stedet for 17 prosent høyere. Samtidig vil forventet pensjon bli mer lik forventet pensjon for menn.

Figur 9 Årlig pensjon fra hybridordningen med ulik økning i premie for kvinner

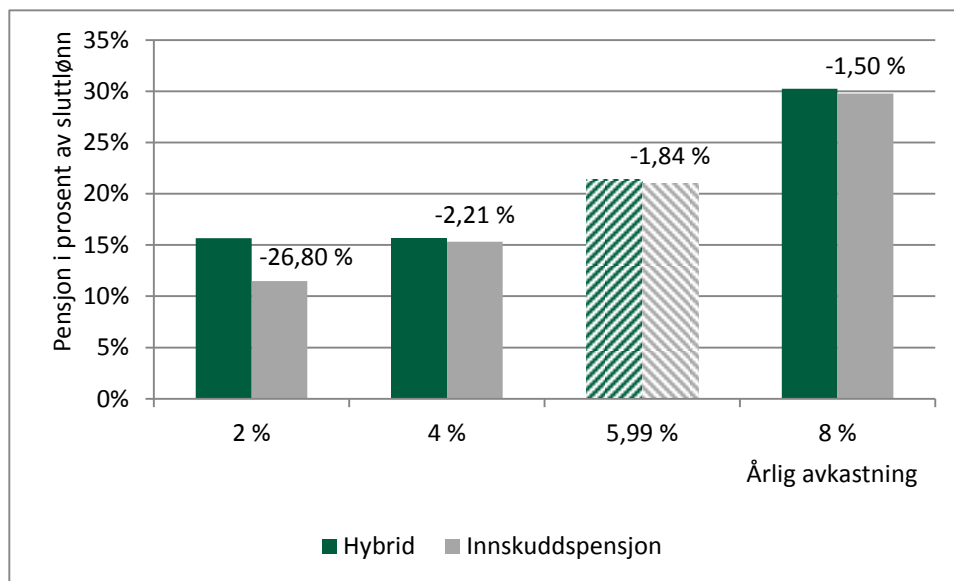

Forutsetninger: De skraverete søylene for «Mann» bygger på forutsetningene som i Tabell 2, i søylene for «Kvinne» er det lagt til grunn hhv. 17 og 15,5 % høyere årlig premie enn for menn og forventet gjenstående levetid for kvinne.

8 Effekter av forskjellig avkastning

Figur 10 viser hvordan variasjon i avkastning påvirker pensjonsnivåene fra hybrid og innskuddspensjonsordningen. Tallene over de grå søylene viser hvor mye lavere pensjonen fra innskuddsordningen blir målt i prosent av pensjon fra hybrid.

Figur 10 Årlig pensjon ved forskjellig avkastning i hybridordningen og innskuddspensjon

Forutsetninger: Det skraverte søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2 (dvs. G-vekst 4 % og avkastning 5,99 %), og de andre bygger også på G-vekst på 4 %

Det går frem av figuren at så lenge avkastningen er minst like høy som G-veksten, det vil si minst 4 prosent i disse eksemplene, er det relativt liten forskjell mellom pensjonene fra de to ordningene. For eksempel blir innskuddspensjonen 1,84 prosent lavere enn hybridpensjonen når den årlige avkastningen er 4 prosent. Forskjellen mellom de to typene pensjonsordning øker deretter med økende avkastning. Denne økningen skyldes at også tidligere tilført dødelighetsarv gis avkastning. Dermed blir effekten av dødelighetsarven større jo høyere avkastningen er.

Blir avkastningen *lavere* enn G-veksten vil pensjonen fra hybrid bli langt høyere enn pensjonen fra innskuddspensjonsordningen. I slike tilfeller skal arbeidsgiver betale inn ekstra premie for å sikre tilstrekkelig regulering i hybrid. I Figur 10 er vises effekten av dette ved at pensjonen fra hybrid blir like høy med både 2 prosent og 4 prosent årlig avkastning (G-veksten er her 4 prosent). I innskuddspensjonsordningen vil imidlertid lav avkastning slå direkte ut i lavere pensjon.

Dermed blir pensjonen fra innskuddsordningen hele 26,8 prosent lavere enn hybridpensjonen dersom avkastningen er 2 prosent. Målt i dagens kroneverdi tilsvarer dette at innskuddspensjonen blir om lag 37 200 kroner lavere.

Hadde beregningene vært for en kvinne, ville innskuddspensjonen vært 43,5 prosent lavere enn pensjonen fra hybridens dersom avkastningen var på 2 prosent. Dette tilsvarer at pensjonen blir om lag 67 600 kroner lavere.

Generelt er det slik at for både kvinner og menn oppstår de største forskjellene mellom hybridens og innskuddspensjonsordningen nettopp når avkastningen er lavere enn G-veksten.

I denne rapporten er det gjennomgående lagt til grunn at pensjonskapitalen forvaltes likt i hybridens og innskuddspensjonsordningen, og at de to ordningene dermed får samme forventete avkastning. Som omtalt i punkt 3, kan det diskuteres om dette er en rimelig forutsetning gitt at hybridordningen som er lagt til grunn her er en ordning med livsvarig utbetaling, regulering av pensjonsbeholdningen før pensjonsuttak i takt med G, og at ordningen ikke har individuelt investeringsvalg.

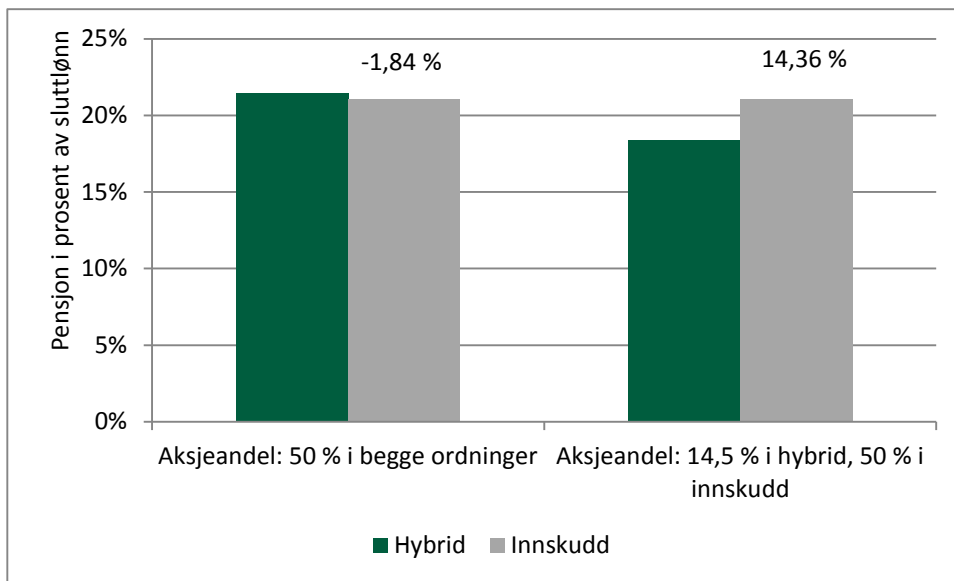
På grunn av rentegarantien på 0 prosent og at det ikke kan avsettes tilleggsavsetninger i hybridordningen, må det forventes at pensjonsinnretningene vil forvalte pensjonsmidler tilknyttet en slik hybridordning tilsvarende som de i dag forvalter andre deler av kollektivporteføljen. I henhold til markeds- og regnskapsstatistikken fra Finans Norge hadde norske livsforsikringselskaper i gjennomsnitt en aksjeandel på 14,5 prosent i kollektivporteføljen ved utløpet av 3. kvartal i 2014.

En aktivasammensetning med 14,5 prosent i aksjer og resten i obligasjoner, gir en forventet årlig avkastning på 5,04 prosent med FNOs bransjeavtale for avkastningsprognoser.

Figur 11 viser hva forventet pensjon vil bli dersom forvaltningen av pensjonskapitalen i hybridens endres slik at aksjeandelen reduseres fra 50 prosent til 14,5 prosent. Figuren viser at dette vil føre til at forventet pensjon fra hybridordningen går ned fra 21,4 prosent av sluttlønn til 18,4 prosent av sluttlønn. Denne reduksjonen innebærer at innskuddspensjonsordningen går fra å gi en forventet pensjon som er 1,84 prosent lavere enn hybridens, til å gi en forventet pensjon som er 14,36 prosent høyere enn hybridens. Det er altså kun størrelsen på reguleringsfondet som gir endret utslag i pensjonen.

Dersom G-veksten hadde vært høyere enn avkastningen ville resultatet vært slik at hybridens ga høyere pensjon enn innskuddspensjonen.

Figur 11 Årlig pensjon med ulik forvaltning av pensjonskapitalen

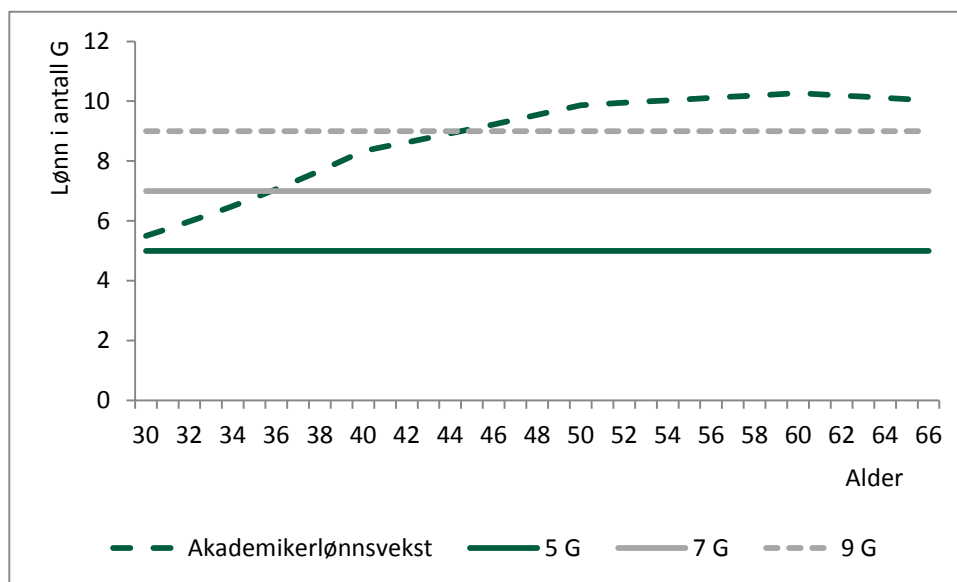
Forutsetninger: Som i Tabell 2 (dvs. bl.a. avkastning på 5,99 %), med unntak av søylen for hybrid med aksjeandel på 14,5 %, som gir en forventet årlig avkastning på 5,04 %, G-vekst på 4 %.

9 Effekter av forskjellige lønnsprofiler

Som omtalt i punkt 3 **Feil! Fant ikke referanseilden.** er det i de fleste eksemplene i denne rapporten lagt til grunn en typisk lønnsprofil for en akademiker i privat sektor, «akademikerlønnsvækst». Denne lønnsprofilen er illustrert grafisk i Figur 12. I samme figur vises også 3 lønnsprofiler der lønnen gjennom karrieren ligger fast målt i G.

Det går frem av figuren at med en startlønn på 5,5 G ved 30 år og deretter akademikerlønnsvækst, blir sluttlønnen på 10 G².

Figur 12 Akademikerlønnsvækst og fast lønn i G

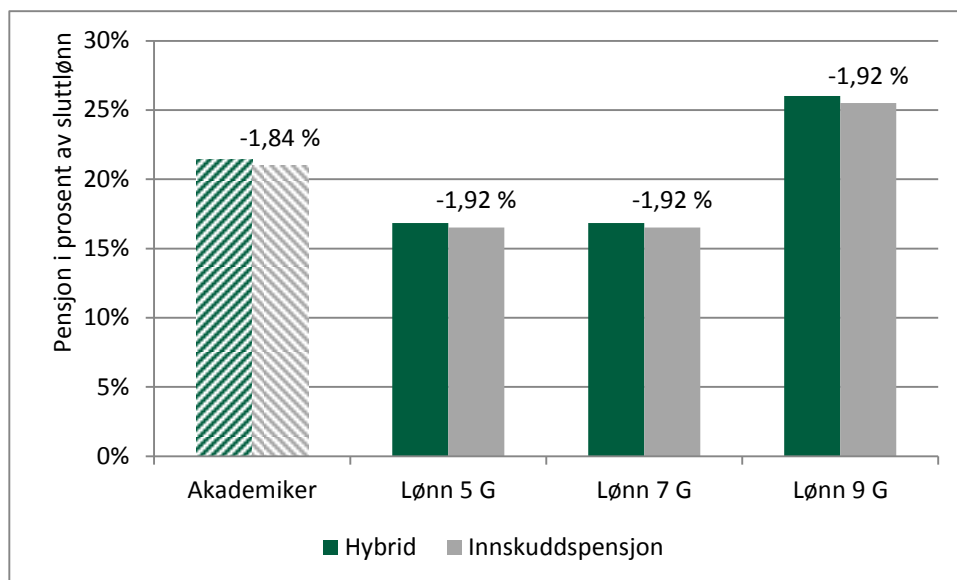

Forutsetninger: Årlig vekst i G 4,0 %

Figur 13 viser pensjon målt i sluttlønn med lønnsprofilene i Figur 12, det vil si at de viser pensjon målt sluttlønn på henholdsvis 10 G, 5 G, 7 G og 9 G. Pensjonsnivåene blir i disse eksemplene høyest med inntekt lik 9 G hele karrieren.

² I en del tidligere rapporter har Actecan vist beregninger foretatt med utgangspunkt i en Akademikerlønnsvækstprofil der det er lagt til grunn at startalder for karrieren er 27 år, og at lønnen er 5,5 G ved denne alderen. Med en slik forutsetning blir lønnen ved 67 år på 11,3 G.

Figur 13 Pensjon i prosent av sluttlønn med ulike lønnsprofiler

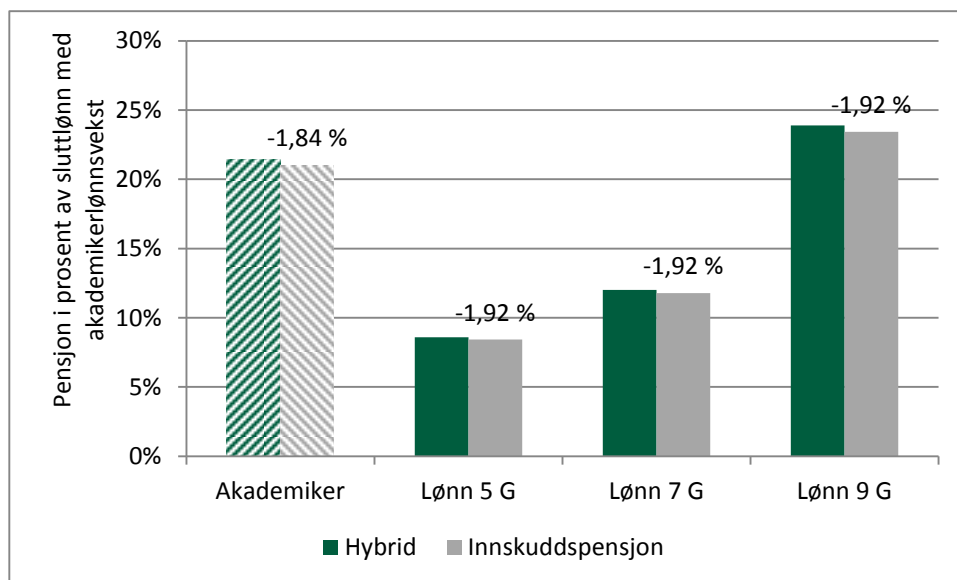
Forutsetninger: Det skraverte søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2, i øvrige søylepar er det antatt lønn i fast G hele tiden

Figur 13 viser årlig pensjon målt som prosent av ulike nivåer på sluttlønn. For å illustrere hvordan nivået på pensjonene målt i kroner blir i forhold til hverandre, vises det i Figur 14 hvor høye de ulike pensjonene blir dersom alle er regnet i prosent av sluttlønnen med akademikerlønnsvekst (10 G).

Siden akademikerlønnsvekst som vist i Figur 12 gir den høyeste sluttlønnen av de ulike lønnsprofilene som illustreres her, blir pensjonsnivåene lavere for lønn på 5, 7 og 9 G når disse er målt i prosent av denne sluttlønnen. Figur 14 viser at jevn inntekt på 9 G fremdeles gir de høyeste pensjonene, men at differansen mellom akademikerlønnsvekst og inntekt på 9 G blir lavere enn i Figur 13.

Forskjellig lønnsutvikling vil kunne ha betydning for forskjeller i årlig pensjon i de to ordningene, men den ser ut til å være liten.

Figur 14 Pensjon i prosent av sluttlønn på 10 G

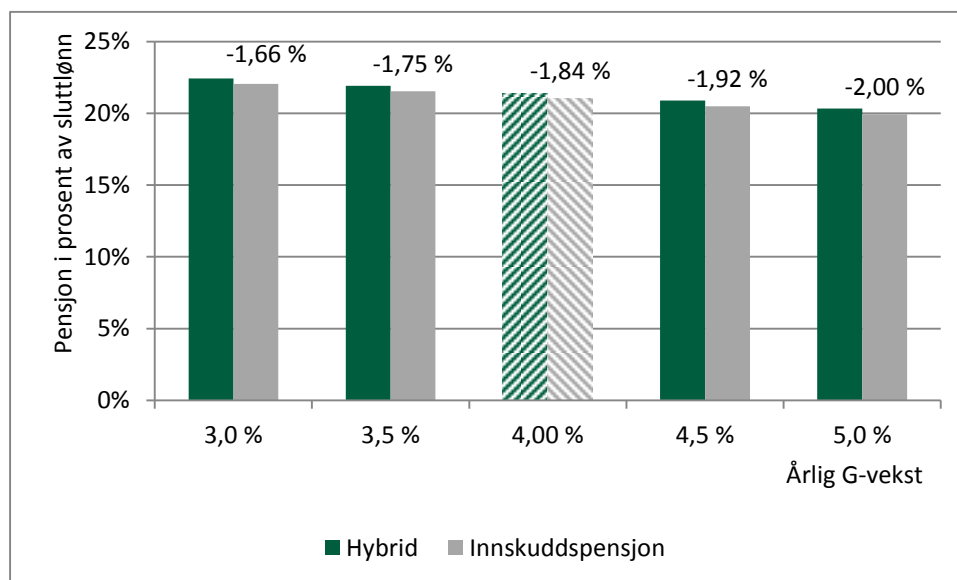
Forutsetninger: Det skraverte søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2, fast lønn i G hele karrieren i øvrige søylepar, alle pensjoner målt i prosent av sluttlønn på 10 G

10 Effekter av forskjellig vekst i G

Figur 15 viser hvordan pensjonsnivåene påvirkes av ulike forutsetninger om årlig vekst i G, gitt samme avkastningsnivå. Figuren viser at lav G-vekst gir høyere pensjon målt i prosent av sluttlønn, mens høy G-vekst gir lavere pensjon, gitt samme avkastningsnivå. Grunnen til dette er først og fremst at det i akademikerlønsvekst-profilen som er benyttet i disse eksemplene antas at lønnen reguleres i et visst forhold til G-veksten. Når avkastningen samtidig ligger fast på 5,99 prosent, oppnås det mer avkastning ut over lønnsvekst når G-veksten er lav.

Tallene over de grå søylene i figuren viser at forskjellene i pensjonsnivå mellom hybrid og innskuddspensjonsordningen blir marginalt større jo lavere G-veksten er.

Figur 15 Årlig pensjon ved forskjellig vekst i G

Forutsetninger: Det skraverte søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2, i øvrige søylepar er det forutsatt annen G-vekst, avkastningen er på 5,99 % i alle søylepar

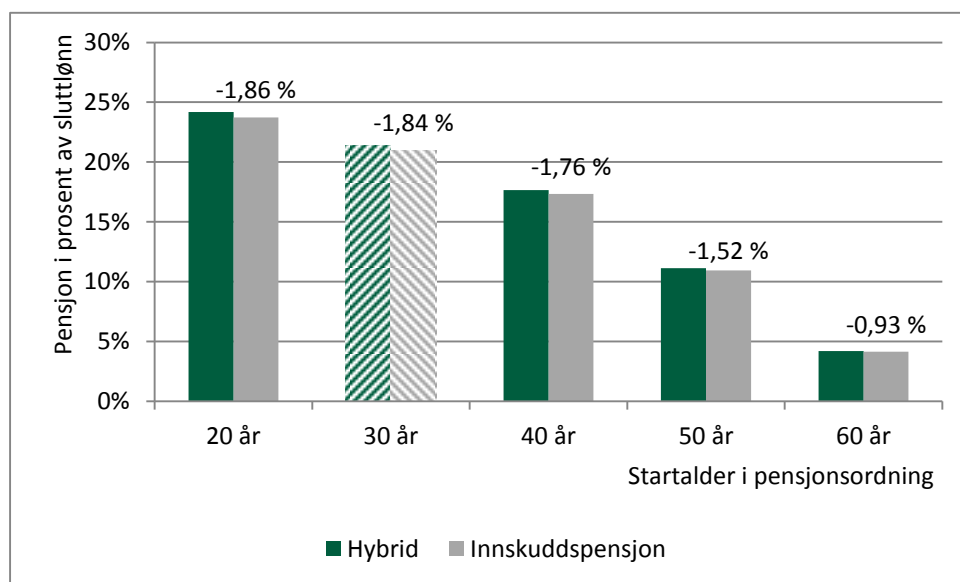
Forskjellig vekst i G kan ha betydning, men først og fremst når veksten sees i sammenheng med forventet avkastning, som nevnt over.

11 Effekter av forskjeller i antall opptjeningsår

Figur 16 viser hvordan pensjonsnivåene påvirkes med ulikt antall opptjeningsår. I alle eksempler er det lagt til grunn pensjonsuttak fra 67 år, slik at for eksempel startalder 20 år gir 47 opptjeningsår. Videre er det lagt til grunn en lønnsprofil som har en lønn på 5,5 G ved 30 år og deretter utvikler seg i henhold til den tidligere omtalte akademikerlønnsvekstprofilen. Denne forutsetningen fører til at sluttlønnen er den samme for alle eksemplene.

Forskjellen i årlig pensjon mellom hybrid og innskuddspensjonsordningen er større jo lenger opptjeningsperioden er (og jo mer som er innbetalt). Figuren viser at både pensjonsnivåene og forskjellene mellom de to pensjonsordningene avtar med stigende startalder.

Figur 16 Årlig pensjon ved forskjellige startaldere

Forutsetninger: Det skraverte søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2, ulike startalder i øvrige søylepar

I beregningene her vil en opptjening fra 20 til 67 år gi 4 000 kroner høyere pensjon fra hybrid enn fra innskuddspensjonsordningen i standardeksempelet. Med opptjening fra 60 år vil forskjellen bare være på 350 kroner.

Effekten av dødelighetsarv øker som vist i Figur 5 med alder. Som nevnt tidligere vil forskjellene kunne være større for tidligere fødselsår.

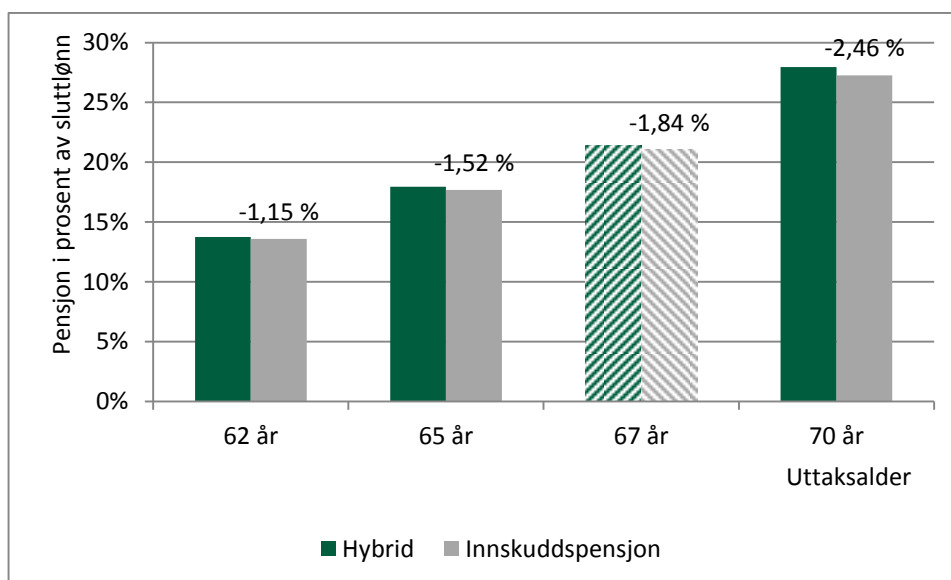
12 Effekter ved forskjellige aldre for første pensjonsuttak

Alder ved første pensjonsuttak kan også ha betydning for hvor mye mer en får fra hybridordningen. Dette har sammenheng med at tilførsel av dødelighetsarv har mye større effekt i eldre årsklasser.

Figur 17 viser hvordan alderen for uttak av pensjon påvirker pensjonsnivåene. Senere uttak gir naturlig nok høyere pensjon både for antall opptjeningsår øker, og fordi oppspart kapital skal fordeles på færre år. Å utsette uttak av hybridene fra 62 til 70 år mer enn fordobler for eksempel pensjonen (den øker fra 13,8 til 28 prosent).

Figuren viser også at forskjellen i pensjon mellom hybridene og innskuddspensjonsordningen øker med økende uttaksalder.

Figur 17 Årlig pensjon ved ulike uttaksaldere

Forutsetninger: Det skraverete søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2, ulike uttaksaldre i øvrige søylepar.

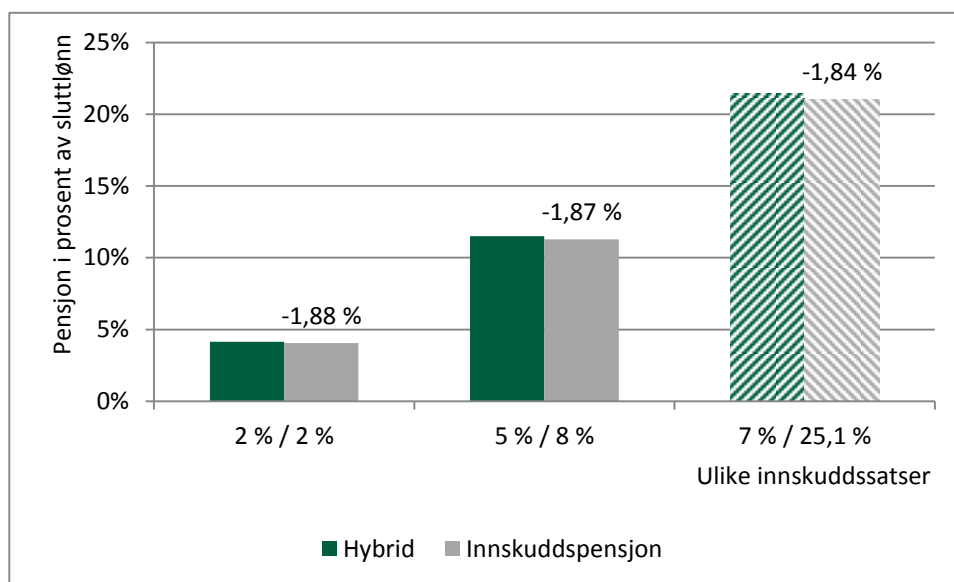
I standardeksempelet vil årlig pensjon være 1 400 kroner høyere i hybridene enn i innskuddspensjonsordningen ved uttak ved 62 år. Ved uttak ved 70 år, vil årlig pensjon være 6 000 kroner høyere.

13 Effekter ved forskjellige premie-/innskuddssatser

Figur 18 viser hvor høye pensjonsnivåene blir dersom innskudds-/premiesatsen er enten 2 prosent av inntekt opp til 12 G, eller 5 prosent av inntekt opp til 7,1 G og 8 prosent av inntekt mellom 7,1 og 12 G. Innskudd/premie på 2 prosent tilsvarer for øvrig minstekravet i lov om obligatorisk tjenstepensjon med unntak av at det i henhold til denne loven kan unnlates å betale innskudd for inntekt mellom 0 og 1 G.

Som forventet blir pensjonsnivåene høyere jo høyere premiene/innskuddene er. Den relative forskjellen i årlig pensjon fra hybrid- og innskuddspensjonsordningen er imidlertid om lag uendret når premie-/innskuddssatsene øker.

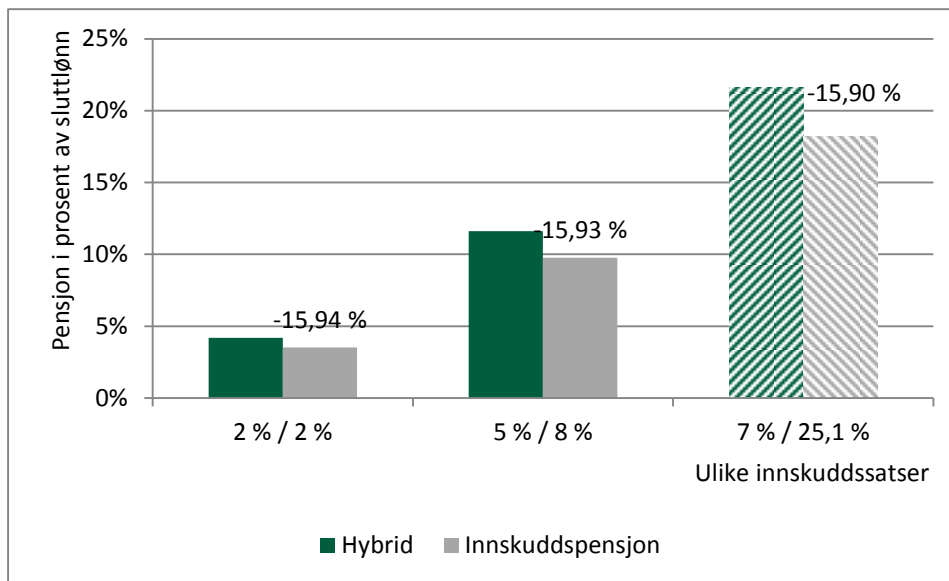
Figur 18 Årlig pensjon ved ulike premie-/innskuddssatser, mann

Forutsetninger: Det skraverte søyleparet bygger på forutsetningene som i Tabell 2, øvrige innskudds-/premiesatser henholdsvis 2 % av all lønn opp til 12 G, og 5 % av inntekt mellom 0 og 7,1 G og 8 % av inntekt mellom 7,1 og 12 G

For menn vil ikke premie-/innskuddsprosenten være utslagsgivende for hvor stor forskjell det blir i årlig pensjon mellom hybrid og innskuddspensjonsordningen. Det samme gjelder for kvinner, men her blir som vist i punkt 7 forskjellen i pensjon fra hybridpensjonsordningen og innskuddspensjonsordningen langt større siden kvinner skal ha høyere premieinnbetaling i hybridpensjonsordningen. Figur 19 viser forskjellen i pensjon for en kvinne med ulike premie- og innskuddssatser.

Figur 19 Årlig pensjon ved ulike premie-/innskuddssatser, kvinne

Forutsetninger: Som i Figur 18, men for kvinne.

14 Effekter ved bruk av «teknisk rente»

For hybridordninger som ikke har en avtale om regulering av pensjon i utbetalingsperioden, åpner forskrift til tjenstepensjonsloven § 2 for at det er mulig å fastsette årlig pensjon ved å bruke en «teknisk rente». Denne renten er ikke en garantert rente, og avkastning som avviker fra teknisk rente vil kunne føre til justeringer i pensjonsbeløpet.

Den tekniske renten kan ikke settes høyere enn det som er tillatt i tjenstepensjonsloven § 5-7, p.t. 3 prosent. Videre skal den fastsettes forsvarlig og slik at den sørger for at pensjonisten ikke får en sterkt økende pensjon ut over regulering ut fra alminnelig lønnsvekst og prisstigning.

Det er en rekke uklarheter knyttet til hvordan teknisk rente vil bli benyttet i fremtiden, men her vises enkelte effekter av bruk av teknisk rente.

I beregningene i denne rapporten er det som standard antatt en avkastning på 5,99 prosent og en G-regulering på 4 prosent i opptjeningsperioden. Dersom dette var forutsetningene også i utbetalingsperioden og det antas at kostnadene i utbetalingsperioden er 0, kunne teknisk rente settes til differansen mellom disse, nemlig 1,99 prosent.

I Tabell 5 vises eksempler på hvor mye større årlig pensjon kan beregnes til ved bruk av teknisk rente på 1,99 prosent. Avhengig av uttaksalder og kjønn ville årlig pensjon kunne bli mellom 22 og 38 prosent større enn uten bruk av teknisk rente.

Tabell 5 Pensjon i hybridene ved bruk av teknisk rente på 1,99 prosent i prosent av pensjon uten bruk av teknisk rente

	<i>Pensjonsalder</i>	<i>Født 1954</i>	<i>Født 1994</i>
<i>Mann</i>	62	130	133
	65	127	130
	67	125	128
	70	122	125
<i>Kvinne</i>	62	134	138
	65	131	135
	67	129	132
	70	126	129

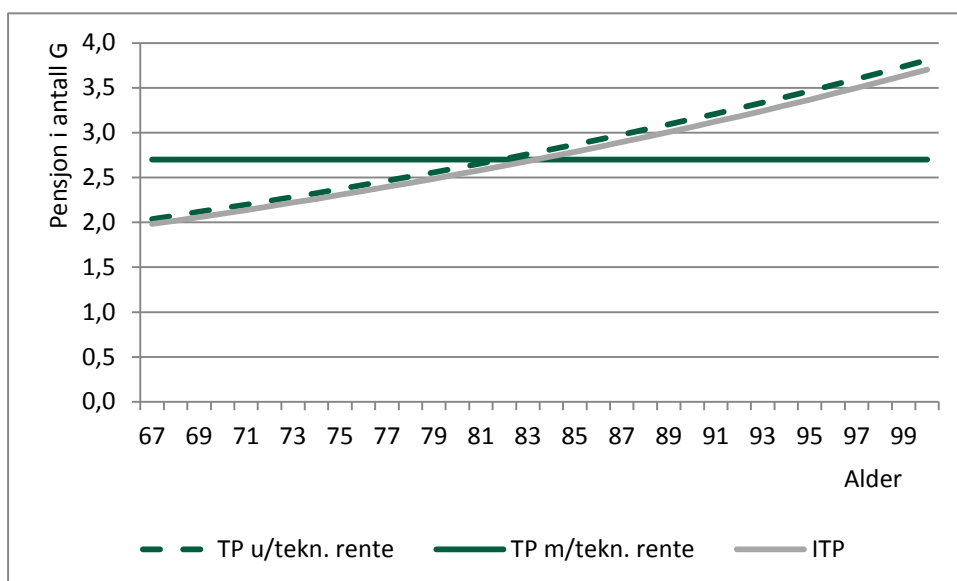
Det er ikke tillatt å benytte teknisk rente ved beregning av årlig pensjon i en innskuddspensjonsordning. Bruk av teknisk rente for beregning av årlig pensjon kan dermed gi andre resultater i sammenligninger av innskuddspensjonsordningen og hybridordningen enn de som er vist tidligere i rapporten.

I Figur 20 vises et eksempel på utvikling i pensjon etter pensjonsuttak i en henholdsvis en hybridordning med og uten bruk av teknisk rente, og i en innskuddspensjonsordning. Figuren viser at ved å benytte teknisk rente blir pensjonsnivået ved pensjonsuttak høyere. Dette skyldes at mer av den samlede forventede pensjonskapitalen utbetales tidlig i utbetalingsperioden i hybridordningen når det benyttes teknisk rente ved fastsettelse av årlig pensjon.

Til gjengjeld reguleres pensjonen etter uttak dårligere ved bruk av teknisk rente enn om det ikke legges til grunn teknisk rente. I beregningene her er det likevel forutsatt at pensjonen skal reguleres med G-veksten. Pensjonsnivået blir høyere uten bruk av teknisk rente fra 82 år.

Figuren viser videre (som vist tidligere i rapporten) at innskuddspensjonen blir litt lavere enn pensjonen fra hybridordningen uten teknisk rente.

Figur 20 Pensjonsnivå fra 67 år og utvikling i pensjon etter uttak med og uten bruk av teknisk rente

Forutsetninger: Pensjonsnivå for standardeksempellet som beskrevet i Tabell 2, teknisk rente på 1,99 %, forventet avkastning 5,99 %

Teknisk rente er ikke en garantert rente, og den reelle utviklingen i årlig pensjon kan derfor bli noe helt annet enn antatt ved fastsettelse av årlig pensjon.

Hybriden vil gi høyere pensjon i starten etter beregningene som er vist i de andre punktene i rapporten, men innskuddspensjonen vil kunne gi høyere pensjon senere. Ved å velge kortere utbetalingsperiode i innskuddspensjonsordningen vil innskuddspensjonsordningen kunne gi mye høyere utbetaling enn hybridene i perioden den utbetales.